

EMLEKÜNNEPÉLY A SZÉKELY-KERESZTURI UNITARIUS GYMNASIUMBAN.

(1888. május 10.)

I.

MEGNYITÓ BESZED.

Tartotta: SÁNDOR JÁNOS ig. tanár.

Tisztelt gyülekezet!

A teremtés hajnalán mondá Isten: legyen világosság! És lőn világosság a természeti világra nézve. Az erkölcsi, értelmi világosság később keletkezett. Előállott az ember, ez igényelte azt. De hosszú idő telt el, a mig birtokába juthatott.

A természeti világosság nem volt képes embert nevelni a szó teljes értelmében; szükség volt más világosságra. S ezt egyes lángelkek tüntették fel, a kik kiváltak a tömegeből s mint ihletett férfiak, az embereket oktatni, nevelni, felvilágosítani, szóval az emberiséget rendeltetése felé kezdték vezérelni.

A nevelés, tanítás által átidomult az ember s mint erkölcsi lény jelent meg. És midőn így az erkölcs és kimivelt értelem fegyverét adá Isten az ember kezébe, csak ekkor mondhatá a teremtő, magához és az emberhez méltólag: uralkodjál az egész földön és annak minden határain, állatain és hajtsd azokat birodalmad alá.

Az uralom alá hajtás megindult és foly ma is. Azonban nagyon csalatkoznék, a ki azt hinné, hogy az ember ma már teljes ura a földnek, a világnak. A tudomány fegyverével naponta újabb hódításokat teszen, de még sok van ismeretlenül. Az ipar, gazdaszat, erőmű, közlekedés, művészet stb. mezején még sok vár foglalásra, s a mint itt a birtok nő, a szerint fejlődik a jólét.

Isten csodát soha nem tett s nem teszen; az emberen az ember által segít. Adott észt és szabad akaratot s ezek által dicsőül meg az ő nagysága. S hogy ennek tiszta tudatára jutott az emberi-

ség, azt legfőképpen az iskoláknak köszönheti. Ezekben készül, képződik a világot meghódító hadsereg.

Az iskolázott nemzet forgatja ügyesen mindazokat az eszközöket, a melyekkel irtani lehet a nyomort. Vegyük ezt tudomásul mi is székelyek, míg nem késő; mert ha nem képezzük magunkat, elhanyagoljuk felhasználni az időt, ekkor nem hódítunk, de hódolunk. Nem kell kicsinyelünk semmit, a mi anyagi és szellemi emelkedésünket elősegíti. Az angol nagy nemzet, de tőt is ő készít legjobbat. Hát mi, a kik csak egy csepp vagyunk a népek nagy oceánjában, csak talán nagy dolgokat akarnánk előállítani, csak a nagy czélokért lelkesülnénk, csak a nagyobb intézményeket pártolnók! Igenis a lehetőségig, de a kicsinyeket se hanyagoljuk el. Így is járulhatunk valamivel az egyetemes emberiség általános előhaladásához.

Némi részben e czélt kívánták előmozdítani jóltévőink is, a midőn adományaikkal ez iskola fennállhatását biztosítani igyekeztek. Sok ifjat fogadott ez intézet kebelébe, s ebben megindulva képződtek emberekké, a kik ez intézet nem létében a hazára, az anyaszentegyházra nézve ismeretlenek lesznek s parlagban maradnak. Ha világhírű nem is, de sok értelmes közvitéz került ki innen.

„Zaj hir nélkül, homályban és alant, megváltót szül a kunyhó és jászol.“ Ha t. i. van lépcső, a melyen az alant született magasabbra emelkedhetik. Intézetünk növendékei legnagyobb részét szegény, egyszerű földmives székely szülők szolgáltatják, a kiknek nincsen arra erejük, hogy nagyobb városokba, divatos intézetekbe küldjék gyermekeiket. Itt, e szerény lépcső emelt ki sokakat a tömegből s eszközölte, hogy a kunyhó szülötte, ha megváltó nem is, de közhasznu ember lehessen. Nemde, nem méltó-e megemlékezni azokról, a kik e lépcsőt állították?!

Valóban méltó! Ők a mi jóltévőink a multa ugymint a jövőre nézve; s hogy miként azok, annak most bővebb fejtegetésébe nem bocsátkozom. Az ők nemes tetteik melegénél a fogékony kebel emelkedik s hasonlókra buzdul. Róluk szüntelen emlékeznünk kell! Azonban, hogy ez annál ünnepélyesebb legyen s méltó az ők érdemeikhez, vallásközönségünk előjárósága elhatározta, hogy minden ötödik évben középiskoláinknál legyen egy nap az ők emléköknek szentelve és minden ilyen alkalommal egy-egy jóltévőnk élete, alapítványa, működése stb. bővebben adassék elő. E kegyeletes intézkedésnek teszünk mi is eleget, midőn a jelenlegi hála-ünnepélyt tartjuk ez intézet kebelében. Hadd hangozzanak e falak között a jóltévők nevei;

érdemei, hogy gyujtsunk a régi fénynél új szövétneket! S ezennel a hála-ünnepélyt megnyitom.

II.

NAGY-SOLYMOSI KONCZ JÁNOS ÉLETE.

Irtta és az emlékünnepélyen felolvasta: PÉTERFI LAJOS, tanár.

A ki esze, szive vagy karja erejével nemcsak a saját érdekeit szolgálta életében, hanem a társadalmilag közös jólét megmentését, előmozdítását és felvirágoztatását is szíven hordozva, ezek érdekében olyant vitt végbe, mit a szorosan vett kötelesség nem szokott az emberek elébe szabni; az érdemi meg, hogy életéről, a jövő boldogsága munkásainak sorában, tisztelettel, szeretettel és hálával emlékezzünk. Minden ünnep egy szép emlékhez fűződik. Mi is, ünnepelvén emlékezzünk, hogy szívünk melegüljön az emlék fényénél.

Nagy-Solymosi Koncz János, kinek életét abból a kevés adatból, mit inkább csak a jelesek életével hosszasan foglalkozni szerető emlékezet, de az is elég fukaron bocsát rendelkezésünkre, ismertetni szándékozom, jótékony szívével hozott áldozatot a nevelésügy és válásfelekezetünk jövője érdekében. Neve tehát megérdemli, hogy hálával emlegessük, élete pedig ugy egészében, mint részleteiben több tekintetből tanulságos. Ő gazdag ember lett bámulatos igyekezetével és maradandó szép emléket biztosított nevének szerzeménye egy részének nemes felhasználásával. A gazdagság sok rosznak lehet okozója, de nemes szívü ember kezében világot boldogító eszköz, mondotta és be is bizonyította Széchenyi István. Egy szegény iskolamester gazdag fiához is e részben buzditásul bátran mehetünk iskolába.

Nagy-Solymosi Koncz János 1775. november 11-én született¹⁾ Udvarhelymegyében, Városfalván, hol apja, szintén Koncz János, iskolamester és énekvezér volt. Ennek Zoltán Zsuzsánnával, ottani szabad székely földmivelő leányával kötött házasságát az isten öt gyermekkel áldotta meg, kiknek nevei: János, József, Klára, Sámuel és Judith.

¹⁾ Azon időből a városfalvi keresztelő anyakönyv nincs meg, de maga leveleiben többször megnevezi korát. — — „s nem is sokáig élhetek, mert 62 Évet be töltöttem 11-o Nov.“ írja 1837. decz. 10-én Koronka professornak. „70 éves lévén, az elutazás ideje nem lehet messze“, mondja 1845. jul. 23. az E. K. Tanácshoz irt levelében. Bele léptem a 81. évbe“, írja 1856. Koronkának Ezeket s később idézett leveleit lásd a sz.-kereszturi unitárius gymnasium le-
vél-tárában.